

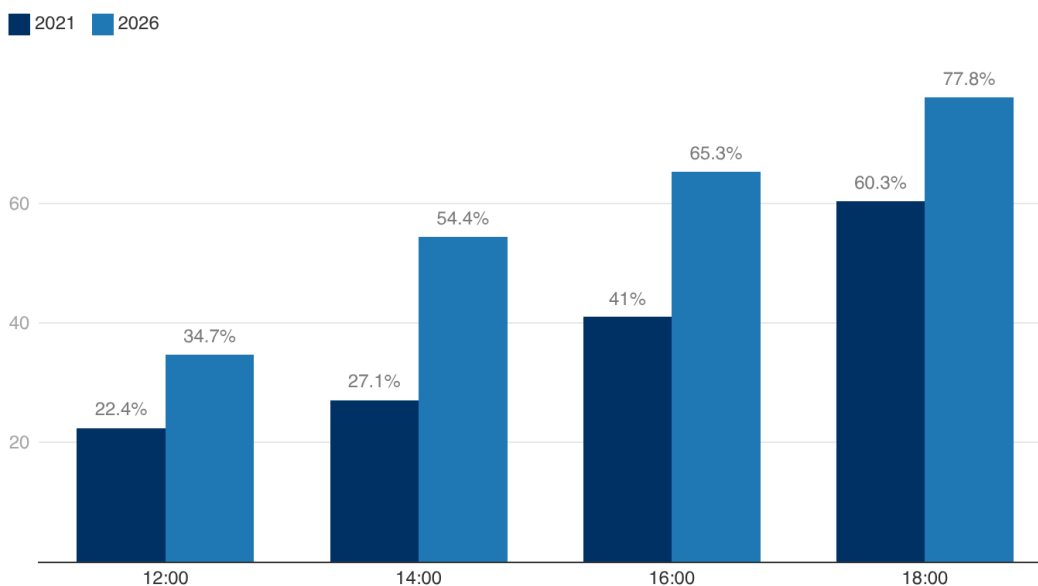
A NÉMET POLITIKAI CENTRUM VÁLSÁGA – A SZÁSZ-ANHALLI VÁLASZTÁS ELEMZÉSE

2026-os szász-anhalti tartományi választás látványosan átrendezte a politikai erőviszonyokat: az AfD történelmi eredménnyel végzett az első helyen, miközben a CDU jelentősen visszaesett. Az eredmény mögött a migráció, a gazdasági bizonytalanság, a kulturális konfliktusok és a keletnémet társadalmi tapasztalatok egyaránt szerepet játszhattak. A választás így nemcsak Szász-Anhalt jövőjéről, hanem a német politikai centrum válságáról és a szövetségi politika előtt álló kihívásokról is szól.

A 2026. szeptember 6-i szász-anhalti tartományi választás jóval több, mint egy keletnémet tartományi voksolás, éppen ezért kísérték feszült figyelemmel egész Európában a végkimenetelét. Az eredmény egy olyan politikai átrendeződés újabb, rendkívül látványos állomása, amelynek következményei messze túlmutathatnak Szász-Anhalt határain. Az Alternatíva Németországért (AfD) történelmi, 43,8 százalékos eredménnyel végzett az első helyen, miközben a kormányzó kereszténydemokrata CDU mindössze 17,2 százalékot szerzett. Az AfD 39 mandátumot kapott a 83 fős tartományi parlamentben, így mindössze három képviselői hely választja el az abszolút többségtől.

A választás jelentőségét tovább növeli a rendkívül magas részvétel: a választók 77,8 százaléka járult az urnákhoz. Ez jelentősen meghaladja az öt évvel korábbi adatot. Az AfD sikere tehát nem magyarázható egyszerűen egy kis, különösen motivált szavazói csoport mozgósításával. A választás széles társadalmi részvétel mellett zajlott, és az eredmény egyértelmű politikai üzenetet közvetít Berlin felé is.

Szász-Anhalt tartományi választások - részvételi adatok

Az AfD előretörését ugyanakkor nem érdemes egyetlen tényezőre visszavezetni. A migráció, a közbiztonság, a gazdasági hanyatlástól való félelem, a kulturális és genderpolitikai konfliktusok, az állami intézményekbe vetett bizalom gyengülése, valamint Kelet-Németország sajátos történelmi tapasztalatai együttesen hoztak létre olyan politikai környezetet, amelyben az AfD a választók jelentős részének hiteles politikai alternatívájává válhatott.

Az AfD előretörésének háttere

Az AfD szász-anhalti sikerének egyik legfontosabb magyarázata a migráció szövetségi szintű kezeletlensége. A bevándorlás a párt kampányának központi témája volt, amelyet összekapcsolt a határvédelemmel, a közbiztonsággal, az integrációval és a szociális rendszer terhelhetőségével. A migráció kérdése azonban a választók számára sok esetben már nem pusztán bevándorláspolitikai kérdés, sokkal inkább az állam cselekvőképességének szimbólumává vált. Képes-e Németország ellenőrizni a határait? Működik-e a menekültügyi rendszer? Megvalósul-e az integráció? Garantálható-e a közbiztonság? Fenntartható-e a jóléti rendszer? Az AfD ezekre a kérdésekre egyszerű, határozott és radikális válaszokat kínál. Ez politikailag különösen hatékony lehet egy olyan társadalmi környezetben, amelyben sok választó úgy érzi, hogy a hagyományos pártok túlságosan óvatosan vagy túl későn reagáltak a problémákra.

Keresztény-konzervatív szempontból a migráció kérdését érdemes kettéválasztani. A humanitárius felelősség és a menedékjog támogatása összeegyeztethető azzal az állásponttal, hogy egy államnak joga és kötelessége ellenőrizni a határait, meghatározni a bevándorlás feltételeit, és megkövetelni az integrációt. A társadalmi kohézió ugyanis nem automatikus: nyelvi, kulturális, jogi és gazdasági integrációt igényel. Az AfD ebből a szempontból olyan problémára épít, amelyet a német politikai centrum hosszú időn keresztül nehezen tudott hitelesen kezelni.

A másik fontos tényező a gazdasági bizonytalanság. Szász-Anhalt történelmileg (és gazdaságilag) nehezebb helyzetű keletnémet tartomány. Az újraegyesítést követő gazdasági átalakulás számos munkahely megszűnésével, elvándorlással és társadalmi bizonytalansággal járt. A keletnémet tartományokban mindmáig léteznek olyan gazdasági és társadalmi különbségek, amelyek táplálhatják azt az érzést, hogy az újraegyesítés ellenére a keleti és nyugati országrészek nem teljesen egyenrangúak. Ehhez társul a teljes német gazdasági modell átalakulása. A növekvő energiaárak, az ipari versenyképesség csökkenése, a bürokrácia, a demográfiai problémák és a munkaerőhiány együttesen olyan bizonytalanságot teremtenek, amely különösen érzékenyen érintheti az ipari és alacsonyabb jövedelmű térségeket. Az AfD ennek a gazdasági elégedetlenségnek is politikai kifejeződésévé vált. Fontos ugyanakkor, hogy a párt támogatottsága nem kizárólag az alacsony jövedelműek között erős. A választói magatartásról készült exit poll alapján a párt különösen erős volt az alacsonyabb iskolai végzettségűek és a munkások körében, de a támogatása ennél szélesebb társadalmi rétegekre is kiterjedt. A Deutschlandfunk¹ összegzése szerint az AfD a munkások körében kiemelkedően erős volt, míg a magasabb végzettségűek között jóval gyengébb eredményt ért el.

Az AfD előretörésének harmadik dimenziója a kulturális konfliktus. A genderpolitika, az oktatás, a család fogalma, a férfi és nő társadalmi szerepe, valamint a kulturális identitás kérdései az elmúlt években egyre inkább politikai konfliktusokká váltak Németországban. Az AfD ezekben a kérdésekben határozottan

¹ <https://www.deutschlandfunk.de/sachsen-anhalt-wahl-ergebnis-waehlerwanderung-wahlverhalten-wahlentscheidung-gruende-100.html>

konzervatív álláspontot képvisel. Ez azért lehetett eredményes, mert egyes választók úgy érzik, hogy a hagyományos életformák és értékek egyre inkább védekező pozícióba kerültek. Az AfD pedig azt az üzenetet közvetíti, hogy ezeknek az értékeknek nem egyszerűen toleranciára, hanem politikai védelemre van szükségük.

A család, a gyermeknevelés, a közösségi felelősség, az emberi méltóság és a kulturális hagyomány nem pusztán politikai technikai kérdések. A kereszténydemokrácia egyik történelmi feladata éppen az lehetne, hogy a modernizációt úgy kapcsolja össze a szabadsággal, hogy közben ne veszítse el kulturális és erkölcsi önazonosságát. Ha a CDU ezeket a témákat rendre átengedi az AfD-nek, akkor elveszíti a konzervatív szavazóbázisának jó részét.

Kelet-Németország történelmi terhe

Az AfD szász-anhalti sikere ugyanakkor nem érthető meg a keletnémet történelem ismerete nélkül. Szász-Anhalt társadalmi szerkezetét máig befolyásolja az NDK öröksége, az újraegyesítés utáni gazdasági átalakulás és az a tapasztalat, hogy a politikai és gazdasági rendszer 1990 után alapvetően megváltozott. Az újraegyesítés sok keletnémet számára egyszerre jelentett szabadságot és lehetőséget, ugyanakkor gazdasági bizonytalanságot és társadalmi státuszvesztést is. Az ipari munkahelyek megszűnése, az elvándorlás és a nyugati gazdasági struktúrákhoz való alkalmazkodás fájdalmas folyamat volt. Ez hozzájárult ahhoz a sajátos keletnémet politikai mentalitáshoz, amelyben az állammal és az elitcsoportokkal szembeni bizalmatlanság erősebb, mint Nyugat-Németországban. Az AfD ezt a történelmi tapasztalatot is képes volt a saját javára fordítani és politikai üzenetet kovácsolt belőle: azt az érzést, hogy „*megint mások döntenek rólunk*”. Ez a narratíva különösen erős az olyan választók körében, akik az újraegyesítés után nem érezték úgy, hogy a politikai rendszer az ő érdekeiket képviselné.

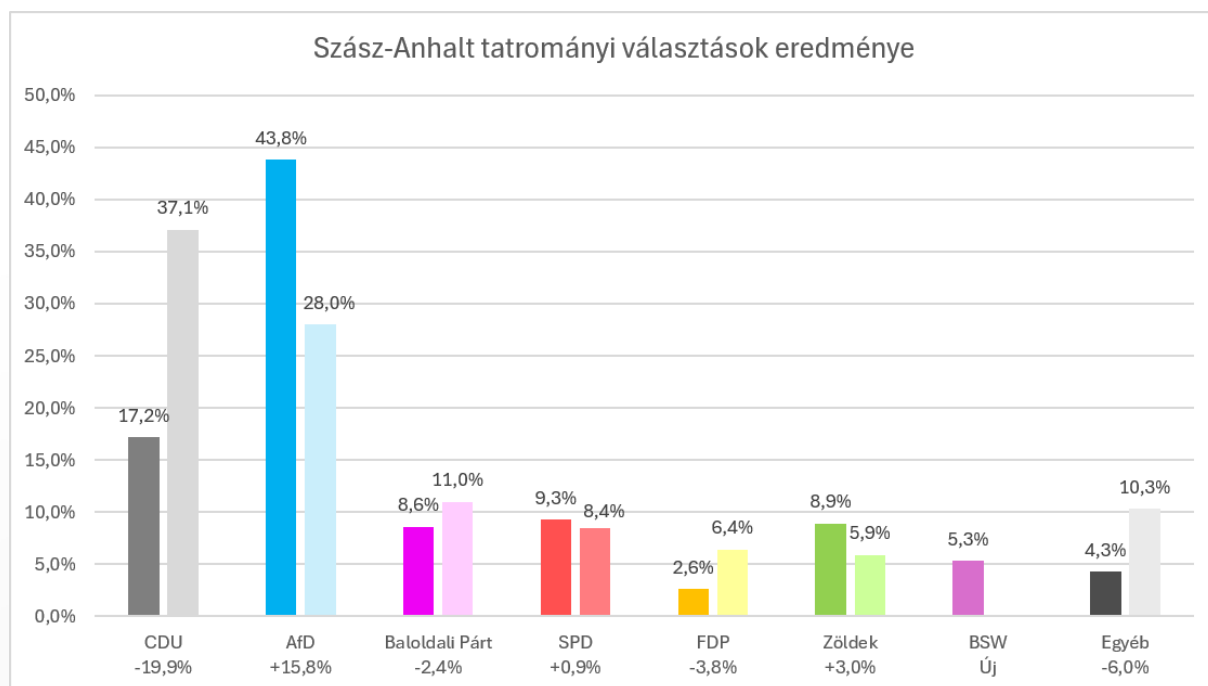
Az AfD már nem csupán az idősebb keletnémet férfiak pártja

A választói kor- és nem szerinti adatok különösen fontosak, mert árnyalják az AfD-ről kialakult korábbi képet. Az exit poll szerint az AfD továbbra is erősebb a férfiak körében, mint a nők között, de a támogatottsága nem korlátozódik az idősebb generációkra. Kifejezetten figyelemre méltó, hogy a 18–24 éves választók körében az AfD mintegy 42 százalékot szerzett. A 70 év felettiek körében „csupán” 31 százalékos volt a támogatottsága. A párt legerősebb korcsoportjai a középkorú választók voltak. Ez stratégiai szempontból rendkívül fontos. Ha az AfD kizárólag az NDK-t még személyesen megtapasztaló idősebb választók pártja lenne, akkor hosszú távú növekedési lehetőségei korlátozottabbak lennének. A fiatalok körében elért erős eredmény viszont azt jelzi, hogy a párt már az új politikai generáció egy részét is képes megszólítani. Az AfD tehát nem pusztán az egykori keletnémet rendszer emlékeiből él. Egy olyan új politikai identitást is kialakított, amelyben a nemzeti identitás, a kulturális konzervativizmus, a migráció kritikája és az establishment-ellenesség kapcsolódik össze.

Vesztesek és meglepetés belépők

A választás nagy vesztese a CDU. A párt támogatottsága 17,2 százalékra zuhant, és csupán 15 mandátumot szerzett. Ez különösen súlyos vereség egy olyan tartományban, ahol a CDU hosszú időn keresztül meghatározó politikai erő volt. A kereszténydemokraták számára az AfD sikere azért is fájdalmas, mert utóbbi jelentős részben olyan választókat tudott megszólítani, akik korábban az ő táborukhoz tartoztak. Keresztény-konzervatív szempontból a CDU számára nem az lehet a hosszú távú

stratégia, hogy egyszerűen az AfD-t próbálja politikailag elszigetelni. Ennél nehezebb feladat vár rá: vissza kell szereznie azoknak a konzervatív választóknak a bizalmát, akik ma már az AfD-t tekintik érdekeik hitelesebb képviselőjének. Ehhez világos álláspont szükséges a migrációról, a határvédelemről, a közbiztonságról, a családról, a kulturális identitásról, a genderideológia társadalmi hatásairól és a gazdasági versenyképességről.

A Sahrah-Wagenknecht-Szövetség (BSW) 5,3 százalékkal éppen átlépte az ötszázalékos küszöböt, és így öt mandátumot szerzett a tartományi parlamentben. A párt sikere első pillantásra nehezen illeszthető a hagyományos bal–jobb politikai tengelybe. Gazdasági és szociális kérdésekben baloldali, ugyanakkor kulturális kérdésekben kevésbé progresszív, migrációügyben kritikusabb, külpolitikai kérdésekben pedig erőteljesen bírálja a német kormány Ukrajnával és Oroszországgal kapcsolatos politikáját. A BSW ezért olyan választókat is megszólíthatott, akik gazdaságilag baloldaliak, kulturálisan konzervatívabbak és külpolitikailag rendszerkritikusak. Ez Kelet-Németországban különösen fontos politikai kombináció. A BSW egyúttal olyan protestszavazók számára is alternatívát jelenthetett, akik elégedetlenek voltak a CDU-val és az SPD-vel, de nem akartak az AfD-re voksolni. A párt parlamentbe jutása azt mutatja, hogy az AfD nem monopolizálja a rendszerkritikus választókat.

A Zöldek 8,9 százalékos eredményt értek el, ami a párt történetének legjobb szász-anhalti eredménye. Ez különösen figyelemre méltó egy olyan választáson, amelyet elsősorban az AfD történelmi előretörése jellemez. A magyarázat részben az, hogy a protestszavazás nem feltétlenül jobboldali irányba tart. A társadalom egyik része a migráció, a genderpolitika és a gazdasági bizonytalanság miatt az AfD felé mozdul, míg egy másik része éppen azért támogatja a Zöldeket, mert úgy gondolja, hogy Németországnak még gyorsabban kellene haladnia a klímavédelem, az energiaátmenet és a társadalmi liberalizáció útján. A Zöldek tehát bizonyos értelemben a másik irányú kulturális protestpárt szerepét is betölthetik. Összességében ez azt mutatja, hogy a német társadalom nem egyszerűen jobbra tolódik,

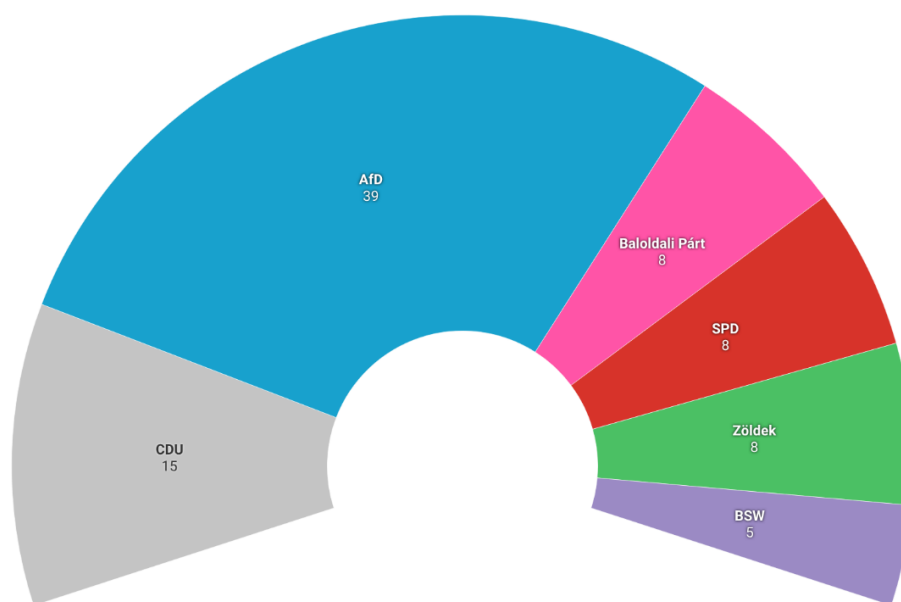
hanem mindkét politikai irányban erősödik a polarizáció, miközben a hagyományos centrum veszít a súlyából.

Az SPD 9,3 százalékkal, a Baloldal pedig 8,6 százalékkal végzett. Ez különösen beszédes a keletnémet politikai hagyomány szempontjából: a munkásosztály ugyanis ma már nem automatikusan baloldali. Ha valaki gazdasági bizonytalanságot tapasztal, de közben a migráció és a kulturális változások miatt is aggódik, könnyen az AfD felé fordulhat. Ha ugyanez a választó a szociális újraelosztást tartja elsődlegesnek, akkor továbbra is az SPD vagy a Baloldal lehet a választása. Az AfD egyik legnagyobb politikai teljesítménye éppen az, hogy részben képes volt megszólítani a korábbi baloldali munkásosztályt. A Deutschlandfunk² elemzése szerint az AfD a munkások körében különösen erős volt, ami jól mutatja, hogy a német politikai törésvonalak már nem írhatók le egyszerűen a klasszikus jobb-bal tengellyel.

„Tűzfal”: a választási eredmény után még nagyobb a dilemma

A következő hetek legfontosabb kérdése a kormányalakítás lesz. Az AfD 39 mandátuma hárommal marad el az abszolút többségtől. A CDU 15, az SPD 8, a Zöldek 8, a Baloldal 8, a BSW pedig 5 képviselőt juttatott a tartományi parlamentbe. Matematikailag tehát több lehetőség is létezik, politikailag azonban sokkal szűkebb a mozgástér. A CDU és a többi mainstream párt számára a Brandmauer, vagyis „tűzfal” miatt az AfD-vel való koalíció politikailag rendkívül problematikus. Az AfD viszont a választási eredményre hivatkozva azt állítja, hogy a választók egyértelműen kormányzati felhatalmazást adtak neki. Jelenleg az tűnik a legvalószínűbb forgatókönyvnek, hogy a BSW-vel próbálnak egyezsége jutni, hiszen a tartományi miniszterelnök megválasztásakor a harmadik fordulóban nincs szükség abszolút többségre, hanem egyszerű többség is elegendő.

Szász-Anhalt tartományi parlament mandátumeloszlás

² <https://www.deutschlandfunk.de/sachsen-anhalt-wahl-ergebnis-waehlerwanderung-wahlverhalten-wahlentscheidung-gruende-100.html>

A CDU előtt ugyanakkor két rossz stratégiai lehetőség is állhat. Ha mereven fenntartja a Brandmauert, akkor előfordulhat, hogy a legerősebb párt ellenzékben marad, miközben az AfD továbbra is dominálja a politikai napirendet. Ha viszont együttműködik az AfD-vel, azzal áttöri azt a politikai határvonalat, amelyet a CDU és más pártok évek óta fenntartanak, és ezzel saját identitását, koalíciós kapcsolatait és országos politikai stratégiáját, de még a megmaradt szavazóbázisát is kockára teheti.

A következő hetek legnagyobb politikai paradoxona tehát az lehet, hogy az AfD a legerősebb párt anélkül, hogy kormányzó párttá válna.

Szövetségi és geopolitikai következmények

A szász-anhalti AfD-győzelem jelentős hatással lehet a 2029-es német szövetségi választások politikai erőviszonyaira is. Az eredmény megerősítheti azt a benyomást, hogy az AfD nem csupán egyes keletnémet tartományokban, hanem országos szinten is képes jelentős választói támogatást szerezni. Ez növelheti a párt önbizalmát és mozgósító erejét, miközben további nyomást helyezhet a CDU-ra és a többi nagy pártra, hogy választ találjanak az AfD előretörésére. Különösen fontos kérdés lehet, hogy a CDU hosszú távon fenntartja-e a párttal szembeni politikai elhatárolódást, illetve képes lesz-e olyan politikai alternatívát kínálni, amely visszahódítja az AfD-hez pártolt konzervatív és protestszavazókat. Ha az AfD a következő években további tartományi sikereket ér el, a 2029-es szövetségi választáson már az egyik meghatározó politikai erőként indulhat, ami jelentősen átrendezheti a német pártrendszert és megnehezítheti a hagyományos koalíciós modellek kialakítását.

A szász-anhalti eredmény nemzetközi jelentőségét az adja, hogy Németország továbbra is Európa politikai és gazdasági központjaként aposztrofálja magát. Az AfD megerősödése nem elszigetelt jelenség: Európa több országában erősödnek azok a politikai erők, amelyek kritikusak a migráció jelenlegi kezelésével, az EU integrációjának bizonyos formáival, illetve az Ukrajnával és Oroszországgal kapcsolatos európai politikával szemben. Az AfD esetében különösen fontos a külpolitikai dimenzió: a párt jóval kritikusabb a jelenlegi Ukrajna-politikával és Oroszországgal szembeni szankciós politikával kapcsolatban, mint a német politikai mainstream. Ha az AfD támogatottsága tartósan magas marad, az idővel befolyásolhatja Németország európai politikáját, az EU migrációs politikáját, az ukrajnai háborúhoz való hozzáállást és Berlin Közép-Európához fűződő viszonyát. Ez pedig Magyarország szempontjából sem közömbös. A német politikai rendszer átalakulása közvetlenül hatással lehet az Európai Unió jövőbeli irányára. Ha Berlinben egyre erősebb lesz a migrációval, az EU központosításával és a jelenlegi külpolitikai iránnyal szembeni társadalmi elégedetlenség, az előbb-utóbb az európai döntéshozatalban is megjelenhet.